

โครงการสร้างสรรค์นิทรรศการชั่วคราว เรื่อง “สืบจากส้วม”

หลักการและเหตุผล

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีพันธกิจหลักในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางเลือกให้กับประชาชนไทย ในรูปของ “Discovery Museum” หรือพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้ชมได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งแรกของสถาบันฯ คือ “มิวเซียมสยาม” เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทยผ่านการตีความและการนำเสนอรูปแบบใหม่ มีนิทรรศการถาวรเรื่อง “เรียงความประเทศไทย” ที่กล่าวถึงเรื่องราวของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อเกิดรัฐต่างๆ จนพัฒนามาถึงยุคสยามประเทศ หรืออยุธยา จวบจนมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

นอกเหนือจากนิทรรศการถาวรแล้ว สถาบันฯ ยังมีหน้าที่นำเรื่องราวที่ได้เปิดประเด็นไว้ในนิทรรศการถาวรดังกล่าวมาขยายความต่อในมุมมองใหม่ๆ เพื่อให้สังคมได้ร่วมกันขบคิดต่อ ด้วยแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น สถาบันฯ จึงเห็นสมควรให้นำเรื่องราววัฒนธรรมการขับถ่ายของเสียของผู้คนในสุวรรณภูมิมาสร้างสรรค์เป็นนิทรรศการชั่วคราว เรื่อง “สืบจากส้วม”

นิทรรศการเรื่องนี้มุ่งที่จะสืบค้นประวัติศาสตร์ไทย และสภาพสังคมอันหลากหลายของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิ ผ่านการสำรวจร่วมชนิดต่างๆ ที่พบในอุษาคเนย์ ผู้คนในสุวรรณภูมิได้รับเอาอารยธรรมและความเชื่อจากหลากหลายที่มาเข้ามาปรับใช้ในกิจกรรมการขับถ่าย ไม่ว่าจะเป็นคติความเชื่อเรื่องเทวราชาของศาสนาฮินดูที่มีผลต่อพิธีกรรมการบังคนของเจ้านายสยามในอดีต ข้อบัญญัติทางพุทธศาสนาจากลังกาซึ่งส่งอิทธิพลต่อรูปแบบถาดนินของสงฆ์ในสยาม ความเชื่อเรื่องการนับถือผีกับการไปทุ่งรวมไปถึงวัฒนธรรมการถ่ายทุกข์แบบจีนที่นำมาใช้ในยามที่กรุงเทพฯ มีการตัดถนน เริ่มขยายตัวเป็นเมือง และการพัฒนาระบบสาธารณสุขแบบตะวันตกที่ส่งผลต่อรูปแบบส้วมของคนไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างสรรค์นิทรรศการชั่วคราวที่ตอบสนองปรัชญาของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และสนับสนุนให้ผู้ที่มีวิชาชีพด้านการสร้างสรรค์นิทรรศการได้ตื่นตัว และมีความคิดทันสมัยกับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในแนวใหม่

๒. เพื่อให้ผู้ชมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย ผ่านการตีความที่แปลกใหม่ สนุกสนาน โดยใช้ร่วมชนิดต่างๆ เป็นสื่อในการเล่าเรื่อง

๓. เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความเชื่อ ที่ปรากฏในรูปแบบส้วมประเภทต่างๆ ในดินแดนสุวรรณภูมิ

๔. เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมตระหนักถึงการรักษาสุขภาวะและสาธารณสุขในการขับถ่ายของเสีย

๕. เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ในประเทศไทย ทั้งพิพิธภัณฑ์ในระดับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในการรวบรวมโบราณวัตถุอันเกี่ยวเนื่องกับส้วมและการขับถ่ายของเสีย เพื่อมาจัดแสดงในนิทรรศการ

๖. เพื่อเป็นการจุดประกายความสนใจให้กับผู้ชม หรือนักออกแบบผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่ ในการพัฒนาต่อยอดให้กับอุตสาหกรรมออกแบบและผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย

๗. เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ Discovery Museum ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว อันจะนำไปสู่การกลับมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามอีกครั้งของผู้ชมที่ได้ชมนิทรรศการถาวรแล้ว หรืออาจเป็นการกระตุ้นให้เกิดลูกค้ำใหม่ๆ ของมิวเซียมสยามได้

กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วยเยาวชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

สถานที่จัดนิทรรศการ

พื้นที่จัดนิทรรศการแบ่งได้เป็น ๓ ส่วน คือ

๑. พื้นที่บริเวณระเบียงชั้นสองและชั้นสามของอาคารนิทรรศการถาวร มิวเซียมสยาม (รวมพื้นที่ระเบียงของทั้งสองปีก) ทั้งนี้พื้นที่ระเบียงชั้นสามได้มีการกันห้องเพื่อติดตั้งเครื่องปรับอากาศ และเพื่อความปลอดภัยในการจัดแสดงโบราณวัตถุแล้ว ส่วนพื้นที่ระเบียงชั้นสองยังไม่ได้มีการกันห้อง
๒. ภายในห้องน้ำทั้งสามชั้น ของอาคารนิทรรศการถาวร มิวเซียมสยาม (ทั้งห้องน้ำชายและหญิง)
๓. พื้นที่กลางแจ้งภายนอกอาคารนิทรรศการถาวร อันได้แก่ วงเวียนสนามหญ้าประติมากรรมรู้ด้านหน้ามิวเซียมสยาม และลานคนกบแดง ด้านหลังอาคาร

ระยะเวลาจัดแสดง

พฤศจิกายน ๒๕๕๓ – เมษายน ๒๕๕๔ (๕ เดือน)

โดยจะมีพิธีเปิดในวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นวันส้วมสากล (World Toilet Day)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ฝ่ายวิชาการ ร่วมกับงานมิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้นิทรรศการชั่วคราวเรื่อง “ส้วม” ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่รื่นรมย์และสร้างสรรค์ของสถาบันฯ จัดทำแล้วเสร็จสมบูรณ์เรียบร้อยตามกำหนดเวลา
๒. บุคลากรของสถาบันฯ ได้รับความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการพัฒนาเนื้อหา ออกแบบ จัดซื้อ จัดหา และจัดทำนิทรรศการจากการทำงานร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก
๓. ผู้ชมสนุกในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย และตระหนักถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความเชื่อในดินแดนสุวรรณภูมิ
๔. ผู้ชมตระหนักถึงการรักษาสุขภาพและสาธารณสุขในการชั้บถ่ายของเสีย
๕. เกิดความร่วมมือในการจัดนิทรรศการ ระหว่าง สถาบันพิพิธภัณฑ์ฯ และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ในประเทศไทย (ทั้งพิพิธภัณฑ์ในระดับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น)
๖. นักออกแบบผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่ให้ความสนใจในการพัฒนาการออกแบบและผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย